

SIFATLAR

Sıfatlar, isimleri nitelendiren ya da belirli hâle getiren kelimelerdir. Sıfatlar genellikle isimlerden hemen önce kullanılır. Bununla birlikte unvan sıfatları isimlerden sonra da gelebilir. Yine bazen cümleler kurallı dizilimin dışına çıktıklarında sıfatlar isimden sonra da gelebilmektedir.

Sıfatlara örnek vermek gerekirse *kırmızı ev*, *başarılı okul*, *aşağıdaki soru*, *son savaşçı*, *sert kaya*, *Ahmet Paşa*, *ağlayan kaya*, *tanıdık insan*, *bildiğim soru*, *volkanik dağ*, *düşsel sorgulamalar*, *yanar dağ*, *ölmez çiçek* vb. kelimelerdeki kalın puntolu kelimeler sıfattır.

Sıfatların temel özellikleri nelerdir?

- Sıfat olan her yerde sıfat tamlaması da vardır: yeşil ev, uzun minare vb.
- Sıfat-fiil eklerinin cümledeki temel görevlerinden biri de sıfat ya da adlaşmış sıfat yapmaktır: bitmiş pil, korkulacak insan, gören göz vb.
- Genellikle sıfatlar isimlerden önce gelir. Bu kuralın daha sonra bahsedeceğimiz çok az istisnası vardır.
- Fiil ya da fiilimsileri niteleyen kelimeler sıfat değil zarftır. Bunları sıfatlarla karıştırmamak gerekir. Örneğin "**Hızlı** yürüyen bir adamdı." kelimesinde "hızlı" kelimesi bir ismi değil fiilimsiyi nitelendirdiği için zarftır.
- Birleşik sıfatları hariç, sıfat gövdeleri çekim eki almazlar. **Yeşil elbise** denilebilir ama **yeşiller elbise** denilemez. Bunun istisnası *-dik* ve *-AcAk* sıfat-fiil ekleri ile

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

yapılan sıfatlardır. Bu sıfat-fiil eklerinden sonra iyelik eki gelebilir: **Gördüğü** adam, *bir bilim insanıymış.*/**Geleceği** gün ne zaman?

- İsimler *sıfat yapan ki*, bazı sıfat yapan ekler veya *kalıplaşmış bazı hâl ekleriyle* sıfata dönüştürülebilir: evdeki hesap (sıfat yapan ki ile), sözde sebep (kalıplaşmış ayrılma hâli eki), sudan sebep (kalıplaşmış ayrılma hâli eki), akıllı çocuk, turşuluk biber, sözel ders, bireysel çalışma vb.
- Türkçenin cümle sırası bozulduğunda sıfatlar isimden önce gelmeyebilir: *Sonbaharda, yapraklar sapsarı...* Bu örnekte "sapsarı" kelimesi "yaprak" kelimesini nitelemesine rağmen bu kelimedden sonra gelmiştir. Bazı araştırmacılara göre bu tarz isimden sonra gelen sıfatlar "adlaşmış sıfat" olarak kabul edilmelidir.
- Bazı unvan sıfatları isimden sonra gelebilir: Ahmet **Paşa**, Ahmet **Öğretmen** vb.

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

- Sıfatlar, temel sınıflandırmada (*isimler ve fiiller*) isim grubu içerisinde yer alır. Bu nedenle isme gelen ekler sıfatlara da gelebilir. Bu durumda sıfatlar adlaşır.

Sıfatların Yapı Özellikleri

Sıfatlar da tıpkı diğer kelime türleri gibi *basit, türemiş ve birleşik* olmak üzere üçe ayrılır.

Basit sıfat: Yapım eki almadan kullanılan sıfatlar **basittir**: **mor** menekşe, **son** sokak, **saf** sabun vb.

Türemiş sıfatlar: Yapım eki alarak kurulan sıfatlar **türemiştir**: **ayrı** soru (ayır-ı), **kokulu** peynir (koku+lu), **çalar** saat (çal-ar), **dairesel** hareket (daire+sel) vb.

MEB öğretim programında fiilimsiler yapım eki olarak kabul edilir. Dolayısıyla sıfat-fiil eki ile yapılan sıfatlar da türemiştir: imrenilecek hâl, bilmiş adam vb.

Birleşik sıfatlar

Sıfatın birden fazla kelimedenden oluşması durumuna verilen addır. Türkçede dört türlü birleşik sıfat vardır.

a. Kurallı birleşik sıfatlar: Bu tür sıfatlar **+II**, **+IIIk** ve **iyelik ekiyle** yapılır. Bu ekler sıfat tamlamasının tamlanan bölümüne eklenir.

Altın elbiseli adam, Pazırık Kurganı'nda bulunmuştur. (+II ekiyle yapılmış)

Yeşil turşuluk biber, aldım. (+IIIk ekiyle yapılmış)

Eli açık bir insandı. (İyelik eki ile kurallı birleşik sıfat yapılırken sıfat tamlamasındaki kelimeler yer değiştirir ve sıfat tamlamasının tamlanan bölümüne iyelik eki getirilir. Örneğin *açık el* tamlamasındaki *el* başa, *açık* sona gelir. *El* kelimesinin sonuna iyelik eki getirilir.

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

b. Sıfat-fiille yapılan birleşik sıfatlar: Sıfat-fiiller kullanılarak da birleşik sıfat yapılabilir.

Her gün çalışan öğrenci [Nasıl öğrenci? (Her gün çalışan)]

Not: Bazen kurallı birleşik fiiller filimsiler yardımıyla sıfatlaşabilir: okunagelen sözler (sürerlik), görülebilien yüzler (yeterlilik) vb.

c. Bitişmiş sıfatlar: İki kelimenin bitişerek oluşturduğu sıfatlardır:

Birkaç öğrenci, yanıma geldi.

Birtakım sorunlar yaşıyoruz.

Birçok kişi, bu sorunla yüzleşiyor.

ç. İkilemeli sıfatlar: Bazen ikilemeler sıfat olarak kullanılabilir: *Yavaş yavaş bir sevinçti* onunki. [Nasıl sevinç? (Yavaş yavaş)]

TYT | SIFATLAR KONUSU ANLATIMI

d. Edatla kurulmuş birleşik sıfatlar: Bu sıfatlar "+e ilişkin, +e göre" vb. edatların yardımıyla yapılırlar:

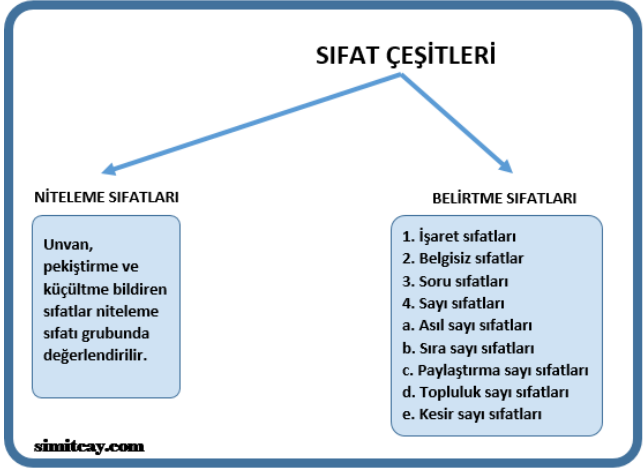
Ona ilişkin sorularımız var.

Buz gibi bir limonata iyi gelir.

SIFAT TÜRLERİ

MEB programına göre Türkçede sıfatlar **niteleme** ve **belirtme** sıfatı olmak üzere temelde ikiye ayrılır. Niteleme sıfatları isimleri nitelendirirken belirtme sıfatları belirtir. Bu yüzden TYT tabanlı sorularda, "**Hangi seçenekte bir isim belirtilmiştir?**" gibi bir soruda belirtme sıfatı, "**Hangi seçenekte bir isim nitelendirilmiştir?**" tarzındaki bir soruda ise niteleme sıfatı aramak gerekir.

Türkçede diğer alanlarda olduğu gibi büyük bir sıfat çeşitliliği vardır.

Şekil 1: Sıfat Çeşitleri

NİTELEME SIFATLARI

Canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, koku, tat, mesafe, alışkanlık, beceri gibi türlü iç ve dış özelliklerini bildiren sıfatlara niteleme sıfatı denir

TYT | SIFATLAR KONUSU ANLATIMI

(Korkmaz, 2005: 165). Niteleme sıfatları isme sorulan "**nasıl**" sorusuna yanıt verir.

Örnekler: yeşil araba, göçer kabile, hünerli eller, kesin sonuç, uzun yol, dinmeyen acı vb.

Not: Pekiştirme, küçültme ve unvan bildiren sıfatlar da niteleme sıfatıdır. Çünkü bu sıfatlar "nasıl" sorusuna yanıt verir.

Pekiştirme: masmavi bir gökyüzü, karmakarışık düşler, darmadağın bir zihin vb.

Küçültme: Türkçede pekiştirme +cA, +(I)msI, +(I)mtrak, +cIk ekleriyle yapılır. Bu eklerden +cA, +(I)msI, +(I)mtrak bir sıfatın etki/büyüklik derecesini azaltır: irice taş (iriye yakın ama tam iri değil), yeşilimsi ot (tam yeşil değil ama yeşile yakın), sarımtırak yaprak (tam sarı değil ama sarıya yakın), küçücük ev vb.

Not: Türkçede +cIk ekinden önce birçok kez ünsüz düşmesi veya ünlü türemesi olayları

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

görülür: gencecik (ünlü türemesi), ufakçık>ufacık (ünsüz düşmesi) vb.

Niteleme sıfatlarının diğer işlevleri

Derecelendirme: Niteleme sıfatlarının en, daha ve nasıl gibi üstünlük zarflarıyla dereceleri artırılır.

Örnekler: *Nasıl güzel bir gün*, bugün çok mutluyum./ *Daha güzel bir haber* alamazdım./ *En büyük özelliğim* dürüstlüğümdür./ *Ne özel bir hediye* bu.

Karşılaştırma ve eşitlik: Bu işlev "gibi ve kadar" gibi edatlarla yapılır.

Aslan gibi yürekli insandı.

BELİRTME SIFATLARI

Türkçede belirtme sıfatları dörde ayrılmaktadır. Belirtme sıfatları ismi belirtmelerine rağmen "nasıl" sorusuna yanıt vermezler.

a. İşaret sıfatları

İşaret sıfatları, bir ismin soyut ya da somut konumunu, aynı zamanda birden çok değişken içerisindeki yerini belirtir. Bu sayede "hangi" sorusuna yanıt verir. İşaret sıfatları iki şekilde yapılabilir:

1. Varlığa işaret eden kelimelerle: İşaret sıfatları genellikle anlam itibarıyla zaten varlığı işaret eden bu, şu, o vb. kelimelerle yapılır: **o** ev, **şu** araba, **bu** konu vb.

Not: Varlığı gösteren işaret sıfatları isme gelen hâl ekleri veya çoğul eki aldıklarında belgisiz zamire

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

dönüşür: **Bunu** bana söyleme!/**Ona** bir araba almışlar.

Not: Varlığı gösteren işaret sıfatlarından sonra kesinlikle nitelenen bir isim gelmelidir. Aksi takdirde bu kelimeler zamir görevi üstlenirler.

O, derslerinde başarılıdır. [Kendisinden sonra nitelediği bir isim gelmediği ve bir insan için kullanıldığından kişi zamiridir. (İnsan dışında bir varlık yerine kullanılsaydı işaret zamiri olacaktı.)]

Onu çok severim. (Belirtme hâl eki aldığı için zamirleşmiştir.)

O elbiseyi çok severim. (Elbise kelimesini nitelediği için sıfattır.)

2. Sıfat yapan ki ile: Sıfat yapan ki isimlere gelerek isimleri işaret sıfatı yapar:

Arabadaki koltuklar çok eskimiş. [Hangi koltuklar? (Arabadaki)]

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

Not: Sıfat yapan ki nadiren sıra sayı sıfatı yapar: **baştaki** adam, **ortadaki** mevzi vb.

b. Belgisiz sıfatlar

Bu sıfatlar isimleri belirgin olmayan özellikleriyle detaylandırır. Bu sıfatlar her, başka, birkaç, birçok, bazı, filan, az buçuk (bk. Korkmaz, 2005: 167), hiçbir, bir, birtakım gibi kelimeler belgisiz sıfattır: **hiç** kimse, **her** şey, **başka** yol, **birçok** anlam, **az buçuk** kabiliyet vb.

Not: Hep kelimesi sıfat değil zarftır.

Not: Belgisiz sıfatlar isme gelen hâl ekleri, iyelik veya çoğul eki aldıklarında belgisiz zamire dönüşür: **Başkası** yanıma gelmesin./**Birçokları** yalanlar uydurmuş.

Not: "Bir" kelimesi özellikle niteleme sıfatlarıyla ismin arasına girerek sıfat tamlamalarını belirsizleştirir. Ayrıca "bir" kelimesi "sadece"

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

anlamında kullanıldığında edat, gerçek manada nicelik bildirdiğinde sayı sıfatıdır.

*Akıllı **bir** çocuktü.* (Belgisiz sıfat)

Bir ona güvenirdi. (Edat)

Bir araba, iki ev aldı. (Asıl sayı sıfatı)

c. Soru sıfatları

Bir ismin önüne gelerek ismi niteleyen *nasıl, kaç, hangi, kaçınıcı* vb. soru kelimeleridir: *Nasıl bir kitap?/ Kaç gün sonra geleceksin?/ Ne gün burada olacaksın?*

Not: Soru sıfatı olarak kullanılabilen kelimeler bazen sıfatların ya da zarfların derecesini artıran üstünlük zarfları olarak da kullanılır. Bu üstünlük zarflarını sıfatlarla karıştırmamak gerekir:

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

Ne güzel bir gündü ama. ("Ne" kelimesi güzel kelimesinin derecesini artırdığı için zarftır.)

Ne gün burada olacaksın. ("Ne" kelimesi "hangi" anlamında "gün" kelimesini belirttiği için sıfattır.)

Nasıl acıklı bir olaydı. (Zarf)

Nasıl bir olaydı bu, anlayamadım. (Sıfat)

ç. Sayı sıfatları

Bir ismin niceliğini belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları beşe ayrılır.

Asıl sayı sıfatları

Gündelik hayatta bir şeyin kaç tane olduğunu belirtmek için kullanılan bir, iki, üç vb. sıfatlardır: **iki** elma, **üç** kalem, **bir** defa vb. Bu sıfatlar "kaç" sorusuna yanıt verir.

Sıra sayı sıfatları

Bir nesnenin ya da kişinin benzerleri arasındaki konumunu bildiren sayı sıfatı olup "kaçıncı" sorusuna cevap verir. Genellikle +(I)ncI ekiyle yapılırsa da *son, ilk, ortanca, baştaki* gibi sıra sayı sıfatları da vardır: **ikinci** oyuncu, **onuncu** sıra, **son** bakış, **sonuncu** gün, **ilk** söz, **ortanca** kardeş, **ortadaki** elma vb.

Paylaştırma sayı sıfatı

Bir isme gelerek ismin kaçta bölündüğünü bildiren sayı sıfatıdır. "Kaçar" sorusu ile bulunur, +(ş)Ar ekiyle yapılır: **birer** elma, **beşer** kişi vb.

Topluluk sayı sıfatı

Gündelik dilde daha çok aynı anda doğan çocuk sayısını belirtmek için kullanılan sayı sıfatı olup +Iz ekiyle yapılır: **beşiz** çocuklar, **ikiz** kardeşler vb.

Kesir sayı sıfatları

Matematikteki kesirli ifadelerle isimlerin belirtilmesini sağlayan sıfatlardır: **yarım** elma, **üçte** bir oran, **çeyrek** saat vb.

DEĞERLENDİRME

[SİMDİ KONU İLE İLGİLİ ÇEVİRİM İÇİ KAZANIM TESTİ İÇİN BURAYA TIKLAYIN.](#)

KAYNAKÇA

Durukan, E. (2010). [Türkiye Türkçesinde Sözcük Grupları ve Öğretimi Üzerine.](#) *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(43), 145-166.

Korkmaz, Z. (2005). Türkiye Türkçesinde Kelime Sınıfları. *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin: Ankara, s. 161-197.

TYT | SIFATLAR KONU ANLATIMI

Bu yazı Ensar KILIÇ tarafından tamamen **MEB kazanımlarına göre lise öğrencileri için hazırlanmıştır.**